

เลขที่.....

แบบรายงานการเข้าอบรม / สัมมนา / ศึกษาดูงาน

☐รายบุคคล ☒กลุ่มบุคคล

ชื่อ - สกุล : นางปภาดา น้อยคำยง ตำแหน่ง : บรรณารักษ์ชำนาญการ

ฝ่ายงาน : บริหารจัดการทรัพยากรสารสนเทศ

ชื่อ - สกุล : นางสาวเปี่ยมสุข พุงกาวิ ตำแหน่ง : บรรณารักษ์ชำนาญการพิเศษ

ฝ่ายงาน : งานบริการทรัพยากรสารสนเทศ

ชื่อ - สกุล : นายธนวัฒน์ เสรีสุวรรณกุล ตำแหน่ง : นักวิชาการคอมพิวเตอร์

ฝ่ายงาน : งานเทคโนโลยีห้องสมุด

ชื่อ - สกุล : นางสาวจันทรา จินะวงค์ ตำแหน่ง : นักวิชาการโสตทัศนศึกษา

ฝ่ายงาน : ห้องสมุดองค์กร

ชื่อหลักสูตร : การสัมมนาวิชาการเรื่อง “การต่อยอด OER สู่ GLAM (Galleries, Libraries and Learning Centers, Archives and Museums) เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต”

วันเดือนปี : 1-2 พฤศจิกายน 2561 เวลา : 08.30-16.30 น.

สถานที่จัด : โรงแรมแอมบาสเดอร์ กรุงเทพฯ

หน่วยงานผู้จัด : ฝ่ายบริการความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.)

ค่าใช้จ่าย ☒ไม่มี ☐มี จำนวน.....บาทเบิกจ่ายจากงบประมาณ ☐แผ่นดิน ☐เงินรายได้ ☐งบอื่นๆ (ระบุ).....ใบเกียรติบัตร/วุฒิบัตร ☐ได้รับ ☐ไม่ได้รับ เนื่องจาก.....☒ไม่มี**สรุปสาระสำคัญ**

กล่าวเปิดการสัมมนา โดย ดร. จุฬารัตน์ ตันประเสริฐ รองผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) รองประธานกรรมการคณะกรรมการกำกับดูแลโครงข่ายระบบสื่อสารออนไลน์ เพื่อการเรียนรู้ทางไกลเฉลิมพระเกียรติฯ

ดร. จุฬารัตน์ ตันประเสริฐ กล่าวถึง ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเกี่ยวกับห้องสมุด หอจดหมายเหตุ พิพิธภัณฑ์และศูนย์การเรียนรู้ได้สร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ดิจิทัล และพัฒนาฐานข้อมูลที่แตกต่างและหลากหลาย เพื่อรวบรวมและเผยแพร่สื่อการเรียนรู้ให้กับผู้ใช้บริการผ่านอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ เชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง อย่างไรก็ตาม สื่อการเรียนรู้ ของหน่วยงานส่วนใหญ่ไม่สามารถค้นหาและเข้าถึงได้พร้อมกัน ผู้ใช้บริการต้องใช้เวลาและความพยายามอย่างมากในการค้นหาและเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ ที่ต้องการจากฐานข้อมูลของแต่ละหน่วยงาน อีกทั้งไม่สามารถค้นคืนสื่อการเรียนรู้ที่สนใจจากห้องสมุด หอจดหมายเหตุ พิพิธภัณฑ์และศูนย์การเรียนรู้อื่นๆ ในคราวเดียวกันได้ จึงเกิดอุปสรรคในการค้นหา การเข้าถึง รวมถึงการใช้ประโยชน์จากสื่อการเรียนรู้และความรู้ดังกล่าว โครงการระบบสื่อสารออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ทางไกลเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสฉลองพระชนมายุ 5 รอบ 2 เมษายน 2558 ได้ดำเนินการมาต่อเนื่องเป็นเวลา 4 ปี มีผลสำเร็จที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของรัฐบาลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคลังทรัพยากรการศึกษาแบบเปิด (OER: Open Educational Resources) และคลังบทเรียนออนไลน์แบบเปิดเพื่อมหาชน (MOOC: Massive Open Online Courses) ซึ่งเป็นการนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาช่วยลดความเหลื่อมล้ำในสังคม งบประมาณ การจัดการเรียนการสอน และการศึกษาหาความรู้ของบุคคลทุกกลุ่มในชาติ มีส่วนในการสนับสนุนแนวคิดก้าวสู่ “สังคมเพื่อคนทั้งมวล (Inclusive Society)” โครงการฯ ได้ต่อยอดการดำเนินงานคลังทรัพยากรการศึกษาแบบเปิด สู่แนวคิด GLAM (Galleries, Libraries and Learning Centers, Archives and Museums) ด้วยการพัฒนาระบบที่ให้ความสะดวกกับผู้ใช้บริการในการค้นหาและเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ดิจิทัลที่ต้องการแบบ OneSearch จากฐานข้อมูลที่แตกต่างและหลากหลาย เป็นการร่วมมือข้ามกลุ่มความรู้และสถาบัน เพื่อสร้างสรรค์และแบ่งปันสื่อความรู้ดิจิทัลภายในหอศิลป์และสตูดิโอ (Galleries) ห้องสมุดและศูนย์การเรียนรู้ (Libraries and Learning centers) หอจดหมายเหตุ (Archives) และพิพิธภัณฑ์ (Museums) เพื่อก้าวสู่การเรียนการสอนรูปแบบใหม่

เน้นความร่วมมือ และการแบ่งปันความรู้ ไม่ยึดถือในความเป็นเจ้าของมากเกินไป และส่งเสริมโอกาสการเข้าถึงการเรียนรู้ในทุกระดับ เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning)

กรณีศึกษาการพัฒนาบทเรียนออนไลน์ MOOC และคลังทรัพยากรการศึกษาแบบเปิด OER ของต่างประเทศ

โดยวิทยากร ดร.จิตติมา ธรรมบำรุง ฝ่ายบริการความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) กล่าวถึง Massive Open Online Course : MOOC บทเรียนออนไลน์แบบเปิดที่รองรับผู้เรียนจำนวนมาก ใครๆ ก็สามารถเรียนได้ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย แต่ก็บาง Provider ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่ไม่แพงเกินไป และ OER : Open Educational Resources คลังทรัพยากรการศึกษาแบบเปิด เป็นสื่อที่ยกให้เป็นสาธารณสมบัติ ผู้เรียนได้รับสิทธิ์ให้มีการ Re-Use ใช้ซ้ำ หรือ ยินดีให้ไปดัดแปลงแก้ไข หรือ Re-Mix เอาสื่อการเรียนรู้ชิ้นอื่นมาผสมกัน เกิดงานชิ้นใหม่ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และไม่จำกัดกลุ่มผู้ใช้

จากการสำรวจข้อมูลของ Class Central ข้อมูลเมื่อสองปีที่แล้ว พบว่า มีบทเรียน จำนวน 6,850 บทเรียนที่เผยแพร่อยู่ทั่วโลก มากกว่า 700 มหาวิทยาลัย และผู้เรียนลงทะเบียนเรียน 58 ล้านคน Cambridge Univ. และ Oxford Univ. ก็พัฒนาตัวบทเรียนขึ้นมาเช่นกัน ผู้เรียน ไม่ต้องไปเรียนใน Oxford ก็สามารถเข้าถึงบทเรียนของ Oxford ได้

ตัวอย่าง MOOC ของต่างประเทศ

SWAYAM (<https://swayam.gov.in/>)

MOOC ที่เป็น Official Platform ของอินเดีย การพัฒนา SWAYAM เกิดขึ้นเนื่องจากปัญหาของสถาบันต่างๆ ที่มีการพัฒนา MOOC platform ของตัวเองขึ้นมาจำนวนมาก แต่ไม่มีการบูรณาการกับสถาบันอื่น ทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสนในการใช้ platform เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงการเรียนรู้ จึงเกิดการพัฒนาระบบ Official platform ขึ้น โดยใช้ตัว Platform ของไมโครซอฟต์ โดยมีมหาวิทยาลัยหลายแห่งเข้าร่วมโครงการนี้ โดยให้มหาวิทยาลัยที่เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ ทำในเรื่องที่ตัวเองเชี่ยวชาญ เช่น Double IN Bangalore ดูแลเรื่องการจัดการโปรแกรม ส่วน มหาวิทยาลัย Triple three ดูแลโปรแกรมการฝึกอาจารย์ เป็นการบูรณาการตัว platform และบูรณาการคนทำงานในมหาวิทยาลัยต่างๆ ด้วย มี guideline คู่มือแนะนำการพัฒนาตัวบทเรียนออนไลน์ ความรู้เกี่ยวกับลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญา (ระบุว่าเนื้อหานั้น เป็นของใคร) มีคำอธิบายการติดตั้งทั้งฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์จะเขียนสเปกบอกข้อมูลการติดตั้ง การควบคุมไมโครโฟน Speaker ลำโพง จะเป็นมาตรฐานเชิงเทคนิคและแนววิชาการ กรอบแนวคิดการให้เครดิต 80 เปอร์เซ็นต์ เรียนผ่านระบบได้ 20 เปอร์เซ็นต์ แต่ถ้าอยากได้ Certificate ต้องไปสอบโดยต้องเสียค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ มหาวิทยาลัย ที่สร้าง MOOC จะต้องมีส่วนอำนวยความสะดวกในเชิงกายภาพด้วย เช่น ต้องมีห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ เตรียมพร้อมให้ผู้เรียนด้วย ตัวอย่าง กรณี Uttarakhnad Open University (UOU) ให้ความสำคัญกับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสายตา ดังนั้นบทเรียนที่สร้างจะต้องสามารถปรับ/แก้ไขได้ เช่น ขยาย Font ใหญ่ขึ้น หรือทำเป็นเทปบันทึกเสียง เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้จากเทปบันทึกเสียงได้

Taiwan MOOCs (<http://taiwanmooc.org>)

MOOC ของไต้หวัน จะให้ความสำคัญในเรื่องลิขสิทธิ์มาก โดยวิชาแรกที่เป็นบทเรียนใน MOOC นั้นคือ วิชาเกี่ยวกับกฎหมายลิขสิทธิ์ อาจารย์ที่ผลิตบทเรียนจะต้องผ่านการเรียนบทเรียนวิชาลิขสิทธิ์ก่อนจึงจะสามารถสร้าง MOOC ได้ และเมื่อสร้าง MOOC เสร็จแล้ว ก่อนเผยแพร่ผ่านแพลตฟอร์มของมหาวิทยาลัย จะต้องส่งตัวบทเรียนนั้นไปยังแผนก Copyright Unit เพื่อตรวจสอบว่าบทเรียนที่สร้างขึ้นมานั้นถูกลิขสิทธิ์หรือไม่ ไต้หวันพบปัญหาเรื่องลิขสิทธิ์ จากการสำรวจพบว่า ไต้หวันไม่มีนโยบาย/แนวปฏิบัติที่ชัดเจนในเรื่องจริยธรรมทางการศึกษา การวิจัย ลิขสิทธิ์ ไม่มีการอบรมจริยธรรมทางการศึกษาวิจัย สร้างความรู้-ขาดสื่อการเรียนรู้ที่เป็นภาษาจีน มีความเข้าใจผิดๆ เรื่องการใช้สารสนเทศดิจิทัล พบว่าเด็กไต้หวันเชื่อว่า การเอาสื่อที่มีลิขสิทธิ์มาใช้ในการเรียนการสอนถือว่าไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ ไม่ว่าจะเป็นมาจากรูปแบบไหน ปริมาณเท่าไร สามารถดาวน์โหลดเอกสารได้ใช้งานเอกสารได้ตามที่ตัวเองต้องการ ตราบใดที่ตัวเองลงทะเบียนเรียน รัฐจึงอยากพัฒนาให้คนไต้หวันใช้อินเทอร์เน็ต ไม่ใช่ใช้เพื่อทำลาย

MOOC ในต่างประเทศ

Provider ที่ให้บริการ MOOC ที่น่าสนใจทั้งฝั่งเอเชีย และฝั่งตะวันตก เช่น Coursera (<https://www.coursera.org/>) เป็นรายใหญ่ที่สุด มีบทเรียนมากที่สุด และมีผู้เรียนมากที่สุด เขาจับมือกับผู้เชี่ยวชาญในมหาวิทยาลัยต่างๆ ในการพัฒนาหลักสูตร มากกว่า 150 มหาวิทยาลัย จาก 129 ประเทศทั่วโลกมีเรียนทั้งแบบเสียเงินและไม่เสียเงิน ผลิตบทเรียนออนไลน์ที่มุ่งเน้นผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะด้านคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ วิศวกรรมศาสตร์

Udacity (<https://www.udacity.com/>) เป็น Provider อันดับสาม มีความแตกต่างจาก coursera นั่นคือ udacity เลือกทำตัวบทเรียนที่เฉพาะเจาะจงผู้เรียนที่จะออกไปประกอบอาชีพสายคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยี แทนที่จะออกไปแข่งขันกับตลาดเดียวกันในรูปแบบเดียวกัน partner โดยมีความร่วมมือกับบริษัทใหญ่ เช่น IBM Google Amazon เป็นต้น มีมหาวิทยาลัยเดียวที่ udacity ได้ร่วมมือกัน คือ Georgia Tech Udacity จะรับประกันการทำงานว่าคนที่จบจากเขาไป ภายใน 6 เดือน หากยื่น Certificate ไปในการใบสมัครงานแล้วหากคุณไม่ได้รับเข้าทำงาน ให้ผู้เรียนมารับเงินคืนจาก udacity ได้ทันที ซึ่งถือเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดอย่างหนึ่ง

OER (Open Educational Resources) หมายถึง แหล่งทรัพยากรการศึกษาแบบเปิด เริ่มมีขึ้นเมื่อปลายปี 1990 ที่ MIT

เว็บไซต์ OER world map (<https://oerworldmap.org/>) เป็นเว็บที่บอกว่า มีโครงการอะไรบ้างในโลกนี้ที่เกี่ยวข้องกับ OER มีใครทำ OER ทำให้ทราบความเคลื่อนไหวของ OER เป็นแบบ interactive ได้รับรางวัล open innovation ประจำปี 2018 ในเรื่องการนำเสนอข้อมูลให้มีความน่าสนใจ

ตัวอย่าง OER ต่างประเทศ

เริ่มโดย MIT ได้แบ่งปัน open courseware ของอาจารย์ MIT ที่สร้างขึ้น ให้คนทั่วโลกได้เข้าเรียนสื่อการสอนใน MIT ได้ มีประมาณ 2,500 หลักสูตร จำนวน 37 รายวิชา โดยรายวิชาจะเฉพาะเจาะจงการเรียนการสอนของนักศึกษาปริญญาตรี ถึง ปริญญาเอก เป็นวิชาที่ MIT เปิดสอนเท่านั้น

OER Common สร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองผู้เรียนทุกกลุ่ม ตั้งแต่เด็กก่อนเข้าชั้นเรียน ไปจนถึงผู้ใหญ่ เพื่อจะสนับสนุนเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใน OER Common สื่อทุกอย่างที่เผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาตแบบเปิด คือ Creative Common อยากรู้ภาพ คลิปเสียง สามารถนำไปใช้งานได้โดยไม่ต้องขออนุญาตผู้สร้างสรรค์ มีเนื้อหาครอบคลุม 12 วิชาหลัก และมีการให้ rating ว่าสื่อนี้ผู้เรียนเรียนแล้วรู้สึกอย่างไร

ตัวอย่าง OER ในยุโรป

Europeana (<https://www.europeana.eu/portal/en>)

เผยแพร่ข้อมูลทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม ซึ่งเป็นความร่วมมือกันระหว่าง ห้องสมุด และพิพิธภัณฑ์ ในยุโรป โดยรวบรวมสื่อดิจิทัลประมาณ 50 ล้านรายการ มีการทำระบบการสืบค้นที่สะดวก เช่น ข้อมูลที่ค้นได้จาก Europeana สามารถสืบค้นจากการระบุสีได้ด้วย โดยใช้ในกรณีที่ใช้จำชื่อผลงาน หรือศิลปินไม่ได้ ก็สามารถค้นหาผลงานจากสี ที่อยู่在那นั้นได้

OER ของประเทศไทย โครงการระบบสื่อสาระออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ทางไกล เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสฉลองพระชนมายุ 5 รอบ 2 เมษายน 2558 (<https://oer.learn.in.th/>)

OER ของโครงการฯ ไม่ได้เก็บ 8 ข้อมูลเพียงแค่นี้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้เท่านั้น แต่ได้ต่อยอดไปยัง GLAM ด้วย สิ่งที่น่าสนใจจากการที่วิทยากรเข้าร่วมเวทีประชุมที่โปรตุเกส ได้เห็นที่ มสธ. สิ่งไทยได้รับ คือ ต่างประเทศประทับใจใน OER ของโครงการฯ ที่เก็บข้อมูลที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย

จากรายงานการสำรวจของ Commonwealth of Learning (<https://www.col.org/>) OER 5 ทวีปทั่วโลก พบว่า การขับเคลื่อน OER ทางฝั่งเอเชีย OER ขับเคลื่อนด้วยหน่วยงานของรัฐ แต่ฝั่งยุโรป จะขับเคลื่อนด้วยตัวสถาบัน ประเทศไทยยังขาดโครงสร้างพื้นฐานในการสนับสนุน การค้นหา การดึงสื่อมาใช้ แต่ไม่พบปัญหานี้ในฝั่งอเมริกาเหนือ ปัญหาของยุโรป จะมีปัญหากรณีมีภาษา วัฒนธรรม ต่างกัน การแบ่งปันให้ประเทศอื่นต่างกัน ส่วนไทยขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกฎหมายลิขสิทธิ์

ความท้าทายและช่องว่างที่เกิดขึ้น จากการสำรวจจากทั่วโลก การสร้างความเข้าใจและสัญญาอนุญาตแบบเปิด ตัวอย่างเช่น ใน presentation 1 หน้า มีหลายประเด็นที่จะมีการละเมิดลิขสิทธิ์ การได้มาซึ่ง ภาพ ตัวอักษร เนื้อหา และซอฟต์แวร์ ได้มาอย่างถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ เนื้อหาที่ผลิตมีการคัดลอกข้อมูล การนำเสนอในการทำบทเรียน กราฟิกที่ใช้ประกอบบทเรียน อาจารย์สร้างเองหรือไม่หรือไป คาร์วันโหลดของคนอื่นมาได้รับอนุญาตหรือไม่ ซอฟต์แวร์ที่ใช้ทำงานได้มาถูกลิขสิทธิ์หรือไม่ กรมทรัพย์สินทางปัญญา ระบุว่า ลิขสิทธิ์เกิดขึ้นทันทีนับตั้งแต่ผลงานนั้นสร้างสรรค์ ไม่จำเป็นต้องไปจดทะเบียน หรือต้องมีตัวอักษร c copyright มีลายน้ำที่ฝังอยู่ในภาพ ถือว่าผลงานได้รับการคุ้มครอง เราสามารถเอาผลงานเหล่านั้นมาใช้ได้เต็มที่ไม่เกิน 5 ภาพ ต่อผู้สร้างสรรค์ 1 รายเท่านั้น และถ้าไม่ขออนุญาตเจ้าของผลงาน เราก็ไม่สามารถเอาภาพนั้นกลับไปเผยแพร่บนอินเทอร์เน็ตได้ นอกจากนี้ มีเครื่องมือติดตามในการย้อนกลับภาพดิจิทัล เช่น Google Image จะสามารถ Upload ภาพขึ้นไปได้และบอกว่า ภาพนั้นอยู่ในเว็บไซต์ไหนบ้าง หรือ กรณี YouTube มีการพัฒนาอัลกอริทึมเพื่อจะตรวจจับข้อมูลว่ามีใครนำข้อมูลไปใช้บ้าง

การก้าวสู่ยุคผสมผสานความร่วมมือ Gallery, Library, Archive and Museum สู่การเรียนรู้แบบเปิด – OER โดย นายบุญเลิศ อรุณพิบูลย์ ผู้อำนวยการฝ่ายบริการความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.)

วิทยากร กล่าวแนะนำ OER ซึ่งมีจำนวนข้อมูล ประมาณ 9 หมื่นรายการ โครงการฯ นี้ ทำหน้าที่เพียงประสานความร่วมมือ เจ้าของเพียงเอาข้อมูลเข้ามาใส่ใน OER เช่น การทำขนมไทย อัญมณี ทับทิมสยาม สามารถดาวน์โหลดรูปภาพ วีดิโอ ไปใช้ได้โดยไม่ต้องขออนุญาตเจ้าของ การทำงานจะใช้วิธีการเชื่อมความร่วมมือกับศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ทำฐานข้อมูลเครื่องมือเครื่องใช้ ในการร่วมกันทำงานจะมีกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มเดียว การทำงานโครงการฯ ทำอย่างไรให้ขยายผล ทำให้คนจำนวนมากเข้าถึงสื่อได้ง่ายขึ้นโดยไม่จำกัดแต่หน่วยงานตนเอง กรณีตัวอย่างสำนักงานเอกลักษณ์ของชาติ ทำหน้าที่ เผยแพร่สารคดี พระมหากษัตริย์ และพระราชวงศ์ ทุกพระองค์ หลังจากนั้น ก็เก็บข้อมูลเข้าตู้เก็บ ไม่ได้เผยแพร่ที่ไหนอีก ประสบปัญหา พื้นที่ Server ไม่เพียงพอ ดังนั้น ถ้าเอาไฟล์ มาเก็บใน OER สามารถเผยแพร่ได้ตลอดเวลา การสร้างความตระหนักการใช้งานที่ถูกต้อง ระบบที่ 2 คือ ระบบ MOOC ในไทย มี 5 ค่าย หนึ่งในนั้นคือ โครงการสื่อการเรียนการสอนออนไลน์ จะมีข้อมูล ที่เป็นคลิปวีดิโอ ภาพ อีบุค เช่น อ. สอนวาดภาพดอกไม้ IoT ผู้สร้างบทเรียนออนไลน์ MOOC ก็สามารถไปเอาข้อมูลใน OER ได้ จะได้ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ หลายสื่อที่เพิ่มใน OER จะมีความหลากหลาย เช่น ภาพวาด นิทรรศการ เมื่อนิทรรศการจบ ข้อมูลก็จะจบไปด้วย ไม่สามารถเผยแพร่สื่อที่จะจัดนิทรรศการแต่ละครั้งได้ แต่ตอนนี้ ได้นำมาเก็บไว้ใน OER แล้ว ภาพวาด รัชกาลที่ 9 จำนวนมากของศิลปิน ศิลปินส่งมาเผยแพร่ใน OER โครงการฯ ได้รับไฟล์ PDF จำนวนมากจากกลุ่ม/บุคคล เช่น กลุ่มนิสิตเก่าจุฬาฯ ผลิตหนังสือ ภาพถ่ายวัด ถ้าทำเป็นตัวเล่มเล่ม จะผลิตได้จำนวนประมาณพันเล่ม คนที่ได้รับหนังสือไม่มากนัก ทำอย่างไรให้แบ่งปันหนังสือนี้ไปให้คนจำนวนมากได้เข้าถึงได้ โครงการฯ จึงรับเอาหนังสือนี้มาเผยแพร่

กรณีจดหมายเหตุ (Archives) โครงการฯ ได้รับสื่อจำนวน 2 ชุด จากสำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ ภาพประวัติศาสตร์สมัย รัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 7 ที่อยู่ในรูปฟิล์มกระจก โครงการฯ จะร่วมกันดิจิทัลฟิล์มกระจกทั้งหมด จดหมายเหตุที่สำคัญที่สุด ที่โครงการฯ ทำคือ บันทึกเหตุการณ์ในหลวงรัชกาลที่ 9 นับตั้งแต่สวรรคต ช่วงงานพระราชพิธี เจ้าหน้าที่จดหมายเหตุประจำจังหวัด ได้ถ่ายรูปบันทึกเหตุการณ์ แต่ไม่มีที่เก็บ และได้รับภาพพระเมรุมาศ จากช่างกล้องส่วนพระองค์ ของสมเด็จพระเทพฯ นอกจากนี้ บุคคลที่มีพิพิธภัณฑ์ส่วนตัว ติดต่อที่จะเอาข้อมูลมาเก็บใน OER เช่น อ.เผ่าทอง ทองเจือ นอกจากนี้ โครงการฯ มีแนวคิดและอยู่ระหว่างดำเนินการ คือ Thai Search เป็นแนวคิดที่ทำการสืบค้นแบบ Single Search นั่นคือ การสืบค้นใน 1 เว็บ เมื่อค้นจะได้บรรณานุกรมหนังสือของทุกห้องสมุด จะพบข้อมูลนั้นใน OER ในพจนานุกรมออนไลน์ และพบข้อมูลในศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ด้วย

การบรรยายหัวข้อ แนวความคิด A (Archives) เรื่องเล่าจากภาพเก่า สู่ OER

โดยวิทยากร คุณศยาดา สิทธิวงษ์ บรรณารักษ์ชำนาญพิเศษ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น

กล่าวถึง การริเริ่ม OER ของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น รูปแบบการดำเนินงาน สื่อการเรียนรู้ที่นำเข้า OER และประโยชน์ของ OER

การริเริ่ม OER ของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สำนักหอสมุดฯ เริ่มโครงการ OER กับโครงการฯ เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2559 เพื่อเผยแพร่สื่อการเรียนรู้ การเรียนการสอนและการวิจัย “OER คือช่องทางประชาสัมพันธ์ทางวิชาการที่มีความน่าเชื่อถือ สำนักหอสมุดฯ จึงตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ”

รูปแบบการดำเนินงาน

สำนักหอสมุดฯ เลือกใช้เซิร์ฟเวอร์ของมหาวิทยาลัยจัดเก็บสื่อการเรียนรู้ในลักษณะเซิร์ฟเวอร์ลูก ซึ่งมีเซิร์ฟเวอร์ของโครงการฯ เป็นเซิร์ฟเวอร์แม่ทำหน้าที่เก็บเกี่ยวและจัดเก็บสื่อการเรียนรู้จากเครือข่ายที่เข้าร่วมโครงการฯ ผู้ใช้บริการสามารถค้นหาสื่อการเรียนรู้ที่ต้องการได้ทั้งจากเซิร์ฟเวอร์ลูก และเซิร์ฟเวอร์แม่ แต่วิธีนี้มีข้อจำกัดคือความสามารถของเซิร์ฟเวอร์ลูกในการรองรับปริมาณสื่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะสื่อประเภทวิดีโอ ทั้งนี้ขึ้นกับนโยบาย ลักษณะธรรมชาติและความพร้อมของแต่ละองค์กร

OER ของ สำนักหอสมุดฯ เกิดขึ้นได้เพราะผู้บริหารได้ร่วมกันมีการจัดตั้งคณะกรรมการ OER ของสำนักหอสมุดฯ โดยเลือกบุคลากรในสำนักหอสมุดฯ เน้นคนที่ชอบถ่ายภาพ มีและมีความสามารถในการสร้างเครือข่าย เพื่อดึงเนื้อหาเข้ามาเก็บใน OER มีทีมประชาสัมพันธ์ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์และกระจายข่าวผ่านสื่อต่างๆ มีทีม KKU Ref. Lib. & IL ทำหน้าที่เดินสายประชาสัมพันธ์แนะนำการใช้และแหล่งสารสนเทศที่ใช้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและไม่ต้องขออนุญาตเจ้าของผลงาน พร้อมเชิญชวนบุคลากรของมหาวิทยาลัยขอนแก่น นำข้อมูลผลงานของตนเข้ามาเก็บใน OER โดยมีทีมสอนการใช้และการนำเข้าสื่อใน OER โดยมีเทคนิคการสร้างทีมงานและวิธีการกระตุ้นทีมงานให้มาร่วมงาน คือ “การพาลงพื้นที่ให้ค่อยๆ ซึมซับงาน เพราะพูดไม่เห็นภาพ จึงต้องพาไปลงพื้นที่ และต้องทำงานแบบ win-win ทั้งกับนักศึกษาและอาจารย์ ให้เค้าก่อนแล้วท่านจะได้ทุกสิ่งอย่าง”

มีการร่วมมือกับเทศบาลนครขอนแก่นเพื่อขยายเครือข่าย ปัจจุบันมีผู้สร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ประมาณ 839 ท่าน มีสื่อการเรียนรู้ ประมาณ 25,000 กว่ารายการ ส่วนการส่งเสริมการใช้งาน OER ได้ประสานงานกับโรงเรียนเทศบาลนครขอนแก่น จัดอบรมการใช้งาน OER และสื่อการเรียนรู้ใน OER แก่ครู เพื่อนำไปสอนเด็กนักเรียนในโรงเรียน การร่วมโครงการฯ ช่วยสำนักหอสมุดฯ ประหยัดงบประมาณในหลายด้าน เช่น โครงการฯ สนับสนุนเอกสารเผยแพร่ คู่มือและของที่ระลึกในการจัดกิจกรรม รวมถึงการสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมบางกิจกรรม เช่น การสัมมนาเกี่ยวกับ OER

สื่อการเรียนรู้ที่นำเข้า OER

“สิ่งที่มองถึง OER คือโอกาสในการใช้ OER เป็นคลังจัดเก็บประวัติ เช่น ประวัติของ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และ จ.ขอนแก่น รวมไปถึงรากเหง้า ศิลปวัฒนธรรมอีสาน...” “สื่อที่นำเข้า OER เริ่มจากสิ่งที่มีก่อน ถ้าเราจะต้องไป เราตั้งใจจากสิ่งที่เรามีก่อน เริ่มจากนำข้อมูลและสื่อการเรียนรู้ใกล้ตัวมานำเข้า OER” สำนักหอสมุดฯ เริ่มนำเอกสารจดหมายเหตุในหอจดหมายเหตุ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เข้า OER ซึ่งปัจจุบันจัดเก็บด้วยซอฟต์แวร์ชื่อ Omega และลิงก์กับ OPAC ของสำนักหอสมุดฯ จึงขยายต่อไปที่ OER “ถ้าเก็บสื่อไว้แต่ในฐานข้อมูลของเรา การสืบค้นก็ไม่กระจายหาไม่เจอ และมองไม่เห็น OER เป็นช่องทางเพิ่มลิงค์ไปหาผลงานในคลังเรา มีแต่ได้กับได้ เพื่อประชาสัมพันธ์ผลงานของเราและหน่วยงาน”

สื่อในหอจดหมายเหตุที่นำเข้า OER แบ่ง 3 หมวดหลัก

ได้รับพระบรมมิ่ง ประกอบด้วยภาพพิธีเปิด มหาวิทยาลัยขอนแก่น ภาพถ่ายพระราชมณเฑียรกิจ พระบรมราโชวาทในหลวง รัชกาลที่ 9 คำกราบบังคมทูล คำประกาศราชสดุดีที่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ทูลเกล้าถวายปริญญาในสาขาต่างๆ จดหมายเหตุ รัชกาลที่ 9 ต้นไม้ทรงปลูก พระสุรัสวดี วัสดุสิ่งของ สิ่งพิมพ์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น กับ รัชกาลที่ 9 ประวัติมหาวิทยาลัยขอนแก่น ประกอบด้วยเอกสารจดหมายเหตุ สิ่งพิมพ์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โสตทัศนวัสดุจดหมายเหตุ ภาพเก่าเมืองขอนแก่น ประกอบด้วย พิธีกรรม/ความเชื่อ โบราณสถาน/โบราณวัตถุ/อาคารสถานที่ วิถีชีวิต/การเมือง/ชุมชน ยังมีข้อมูลท้องถิ่น ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรม โบราณสถาน/โบราณวัตถุ/อาคารสถานที่ ภูมิปัญญาชาวบ้าน วรรณกรรมอีสาน/พะยา นอกจากนี้โดยปกติ สำนักหอสมุดฯ มีการลงพื้นที่ทำงานกับชุมชนเพื่อบริการวิชาการ ก็จะนำภาพและสื่อที่เกี่ยวข้องและน่าสนใจมาเผยแพร่ใน OER แต่ต้องขออนุญาตคนในชุมชนและคนที่เกี่ยวข้อง เคารพเรื่องข้อมูลสิทธิส่วนบุคคล

สื่อการเรียนรู้ที่นำเข้า OER ส่วนใหญ่คือ ภาพถ่าย วิดีโอและมัลติมีเดีย ที่ถ่ายทำจากมือถือและใช้แอปพลิเคชันบนมือถือ ซึ่งสามารถสร้างสรรค์ด้วยตนเอง สื่อบางประเภทหรือบางรายการอาจต้องมีการแปลงไฟล์ก่อนนำเข้า OER ทางสำนักหอสมุดฯ พยายามเลือกไม่ไปจัดการกับสื่อเหล่านั้นมากนัก เพราะอาจมีประเด็นการละเมิดลิขสิทธิ์ เช่น ลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์ในการแปลงไฟล์ ก่อนนำเข้าสื่อการเรียนรู้ใน OER ต้องตรวจสอบประเด็นที่เกี่ยวข้องกับลิขสิทธิ์ทุกครั้ง อะไรที่ไม่มั่นใจจะไม่นำเข้า OER

นอกจากจะนำสิ่งพิมพ์ในหอจดหมายเหตุและสำนักหอสมุดมาลง OER แล้ว ยังมีเครือข่ายความร่วมมือ เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย เทศบาลนครขอนแก่น การศึกษาออกโรงเรียน มีการชักชวนนักศึกษามานำข้อมูลเข้ามาเก็บใน OER เมื่อนักศึกษาทำไปสักระยะหนึ่งก็จะรู้สึกชอบและรู้สึกอยากเป็นผู้สร้างสรรค์บ้าง นักศึกษาก็จะเริ่มจากถ่ายภาพสิ่งใกล้ตัวในท้องถิ่นตัวเอง ทำให้เกิดสำนึกรักบ้านเกิด

การนำเข้าสื่อการเรียนรู้ใน OER

การนำเข้าสื่อการเรียนรู้ใน OER มี 3 ขั้นตอน คือ เลือกไฟล์ กรอกรายละเอียดของข้อมูล และกำหนดสิทธิ์การใช้ จากนั้นรอคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญที่มีอำนาจอนุมัติเผยแพร่ OER การลงรายการง่ายๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่สำนักหอสมุดฯ ต้องการ คือต้องการให้ผู้สร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้หรือเจ้าของผลงานสามารถลงรายการและนำเข้าสื่อการเรียนรู้ใน OER ได้ด้วยตนเอง เพราะสำนักหอสมุดฯ ต้องการให้นักศึกษา อาจารย์และบุคลากร สามารถลงรายการและนำเข้าสื่อการเรียนรู้ของตนเองได้ด้วยตนเอง

ประโยชน์ของ OER

OER เป็นประโยชน์ทั้งต่อองค์กรและผู้ใช้บริการ

ประโยชน์ของ OER ต่อองค์กร

อนุรักษ์ จัดเก็บประวัติศาสตร์หน่วยงาน/ความรู้และมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่และยั่งยืน สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และแบ่งปัน สร้างเครือข่ายนักวิชาการและปราชญ์ชาวบ้านให้เข้มแข็งและอย่างยั่งยืน ประหยัดงบประมาณ ลดโลกร้อน ไร้กระดาษ ลดภาระในการให้บริการ บริการผ่านระบบออนไลน์ มีระบบจัดเก็บและค้นคืนที่ดีมีประสิทธิภาพ และมีทีมงานผู้เชี่ยวชาญจาก สวทช. ให้คำปรึกษา มีสำเนาจัดเก็บ และ Data backup

ประโยชน์ของ OER ต่อผู้ใช้บริการ/หน่วยงาน/ผู้เกี่ยวข้อง

สะดวกในการเข้าถึงทุกที่ทุกเวลาตลอด 24/7 ส่งเสริมการเรียนรู้และการขยายโอกาสการเข้าถึงทรัพยากรอย่างเท่าเทียมทุกเพศทุกวัยและยั่งยืน

สร้างสังคมแบ่งปันและการนำไปใช้อย่างถูกต้อง เผยแพร่และกระจายความรู้ได้ง่ายและรวดเร็ว สำนักริบบันเกิดและวางแผนมรดก
ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย ผู้สอนและผู้เรียนใช้ประกอบการเรียนการสอน และการต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่มด้านวิชาการได้ใช้เป็นต้นแบบใน
การศึกษา รวบรวม อนุรักษ์ทรัพยากรขององค์กรและทรัพย์สินทางปัญญา มรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ การสร้างเครือข่ายความ
ร่วมมือ มีที่จัดเก็บข้อมูลให้สมบูรณ์ ยินยวและน่าเชื่อถือ มีช่องทางเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณะ ประหยัดค่าใช้จ่ายและสถานที่ในการจัดเก็บข้อมูล
มีช่องทางสื่อสารกับเครือข่ายนักวิชาการ/ปราชญ์ชาวบ้านหน่วยงานต่างๆ มีส่วนร่วมในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และขยายโอกาสการศึกษาที่
เท่าเทียมและยั่งยืน มีศูนย์กลางเก็บข้อมูลเพื่อผลิตสื่อการเรียน การสอนและผลงานทางวิชาการ งานเห็นผล คนเป็นสุข มีความภาคภูมิใจที่ไดร่วม
รังสรรค์ผลงาน และร่วมอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ทรัพยากรของชาติให้คงอยู่สืบไป

ความคิดเห็นของผู้บริหารที่กำกับดูแลหน่วยงาน

เหตุในวิชาสถิติที่จะเป็นสื่อ / หน่วยการเรียนรู้ ราย OER
หรือ ศึกษา / วิชา การ การ ให้ ได้ ๑๐๐%

ลงชื่อ.....

(อาจารย์สาโรช เมลาสนนท์)

ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกลาง

วันที่ 12 / ๗ / ๖1

- หมายเหตุ : 1. จัดทำรายงานฯ หลังจากเข้าอบรม / สัมมนา / ศึกษาดูงาน ภายใน 15 วัน เสนอหัวหน้าหน่วยงาน
2. หัวหน้าหน่วยงานเสนอความเห็น ภา เสนอผู้บริหารที่กำกับดูแล
3. แจ้งผู้รายงานทราบ และจัดเก็บเข้าแฟ้ม รายงานการเข้าอบรม / สัมมนา / ศึกษาดูงาน
4. หัวหน้าหน่วยงานติดตามผลการปรับปรุงพัฒนา